

LISBOA-ERKLÆRINGEN

De unges meninger om inkluderende opplæring

I forbindelse med Portugals formannskap i EU arrangerte det portugisiske utdanningsdepartementet 17. september 2007 en EU-høring med tittelen 'Unge stemmer: hvordan imøtekomme mangfoldet i opplæringen', i samarbeid med European Agency for Development in Special Needs Education.

Ungdommer fra 29 land¹ som befinner seg på videregående skoler, yrkesfaglige skoler og høyere utdanningsinstitusjoner og har behov for tilpasset opplæring/spesialundervisning, har kommet med forslag som videre har resultert i 'Lisboa-erklæringen 'De unges meninger om inkluderende opplæring'. Erklæringen sammenfatter presentasjonen til ungdommene som deltok på plenumsøtet ved Assembleia da República i Lisboa. Temaet var deres rettigheter, behov og utfordringer samt anbefalinger for å oppnå vellykket inkluderende opplæring.

Erklæringen er utarbeidet i tråd med tidligere offisielle europeiske og internasjonale dokumenter på området tilpasset opplæring/spesialundervisning, blant annet 'Rådsresolusjon om integrering av barn og unge med funksjonshemninger i ordinære utdanningsssystemer' (EC, 1990), 'Salamanca-erklæringen og rammeverk for vedtak i forbindelse med tilpasset opplæring/spesialundervisning' (UNESCO, 1994), 'Luxembourg-charteret' (Helios-programmet, 1996), 'Rådsresolusjon om like rettigheter for elever og studenter med funksjonshemninger innen utdanning og opplæring' (EC, 2003) og 'Konvensjonen om funksjonshemmedes rettigheter' (FN, 2006).

1. Ungdommene var enige om følgende RETTIGHETER:

- Vi har rett til å bli respektert og ikke bli diskriminert. Vi vil ikke ha sympati, vi vil bli respektert som fremtidige voksne som skal bo og arbeide i et normalt miljø.
- Vi har rett til de samme mulighetene som alle andre, men med nødvendige støttetiltak for å imøtekomme våre behov. Ingen skal oppleve at behovene deres blir ignorert.
- Vi har rett til å ta egne avgjørelser og valg. Meningene våre skal tas alvorlig.
- Vi har rett til å leve et uavhengig liv. Vi vil også stifte familie og ha en bolig som er tilpasset våre behov. Mange av oss ønsker å kunne studere på et universitet. Vi vil også jobbe og vi vil ikke være atskilt fra mennesker uten funksjonshemninger.
- Alle i samfunnet skal kjenne til, forstå og respektere våre rettigheter.

2. Ungdommene hadde klare meninger om de viktigste FORBEDRINGENE de har opplevd under opplæringen:

- Generelt sett har vi fått tilfredsstillende støtte under opplæringen, men det er mye som gjenstår på dette området.
- Tilgangen til bygninger blir stadig bedre. Spørsmål om mobilitet og tilgang til bygninger får stadig større oppmerksomhet i diskusjoner og debatter.
- Funksjonshemninger blir stadig synligere i samfunnet.
- Datateknologien er i stadig utvikling og vi har tilgang til gode, digitale bøker.

¹ Belgia, Bulgaria, Danmark, Estland, Finland, Frankrike, Hellas, Irland, Island, Italia, Kypros, Latvia, Litauen, Luxembourg, Malta, Nederland, Norge, Polen, Portugal, Romania, Slovenia, Spania, Storbritannia, Sveits, Sverige, Tsjekkia, Tyskland, Ungarn og Østerrike.

3. De unge satte søkelys på UTFORDRINGER og BEHOV:

- Ulike mennesker har ulike behov når det gjelder tilgang. Forskjellige faktorer hindrer tilgangen til utdanning og samfunnet ellers for mennesker med ulike tilpasningsbehov:
  - I skoletimene og på eksamen trenger enkelte av oss mer tid.
  - Noen ganger trenger vi personlig assistanse i klasserommet.
  - Vi må få tilgang til tilpasset materiell samtidig med klassekameratene våre.
- Våre valg i forhold til studiefag begrenses enkelte ganger av vanskelig tilgang til bygninger, utilstrekkelig teknologi og tilgang til materiell (utstyr og bøker).
- Vi trenger fag og kompetanse som er formålstjenlig for oss og vårt fremtidige liv.
- Vi trenger god veiledning under opplæringen om hva vi, basert på våre individuelle behov, kan gjøre i fremtiden.
- Vi merker fremdeles at mange vet for lite om funksjonshemninger. Lærere, andre elever og enkelte foreldre har av og til negative holdninger til oss. Funksjonsfriske mennesker bør vite at de kan spørre en funksjonshemmet person direkte om han/hun trenger hjelp eller ikke.

4. Ungdommene uttrykte også sine meninger om INKLUDERENDE OPPLÆRING:

- Det er svært viktig å gi alle friheten til å velge hvor de skal ta utdannelsen sin.
- Inkluderende opplæring fungerer best dersom forholdene legges til rette for oss. Dette betyr at vi må få tilgang til nødvendig støtte, formålstjenlige ressurser og lærere med riktig kompetanse. Lærerne må være motiverte, godt informert om og forståelsesfulle overfor behovene våre. De må ha høy kompetanse, de må spørre oss hva vi trenger og kunne koordinere med hverandre gjennom hele skoleløpet.
- Vi ser en rekke fordeler ved inkluderende opplæring: vi tilegner oss større sosiale egenskaper, får mer erfaring, lærer hvordan vi skal takle den virkelige verden, og vi må skaffe oss og kunne samhandle med både funksjonshemmede og funksjonsfriske venner.
- Inkluderende opplæring med individuell, spesialisert støtte er den beste forberedelsen til høyere utdanning. Spesialsentre kunne vært en god støtte for oss, også når det gjelder å informere universitetene på en ordentlig måte om hva slags hjelp vi trenger.
- Inkluderende opplæring er gjensidig nyttig for oss og alle andre.

Ungdommene KONKLUDERTE med følgende:

Det er vi som bygger fremtiden. Vi må fjerne hindringer inni oss selv og andre mennesker uten funksjonshemninger. Vi må vokse til tross for funksjonshemmingen vår – da vil verden akseptere oss på en bedre måte.

Lisboa, september 2007

Dette dokumentet er utarbeidet med støtte fra medlemslandene i the Agency og Europakommisjonens generaldirektorat for utdanning, opplæring og kultur
http://europa.eu.int/comm/dgs/education_culture/index_en.htm